

УДК 37.015.31:78-053.6:[221.7+141.5](510)
DOI 10.31654/2663-4902-2024-PP-2-163-168

Сироткіна Ж. Е.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музичного та образотворчого мистецтва
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
zhanet08ori@gmail.com
orcid.org/ 0000-0002-6766-5985

**ВПЛИВ ТРАДИЦІЙНИХ ІДЕЙ ДАВНЬОКИТАЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ
НА ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ КНР**

У статті представлено теоретичні передумови становлення сучасної педагогічної науки, що дозволяють уявити цілісну картину щодо стану та перспективи розвитку художньо-естетичного виховання в системі загальної музичної освіти КНР. Автором опрацьовано значну кількість досліджень, присвячених загальним проблемам художньо-естетичного виховання у КНР. На підставі зробленого аналізу розкривається важлива роль національних культурних традицій у вирішенні завдань художньо-естетичного виховання молоді, які історично посідають у Китаї особливе місце. Акцентовано увагу на тому, що ще з часів великого Конфуція музика дозволяє побачити і зрозуміти красу навколишнього світу, сприяє духовному та моральному вдосконаленню людини, благотворно впливає на суспільні завдання та соціальні відносини. Доведено, що розуміння ролі художньо-естетичного виховання молоді є актуальним, простежується в нормативних державних документах, що лежать в основі організації системи музичної освіти КНР. Охарактеризовано історичні, культурологічні, національні фактори і традиційні ідеї давньокитайської філософії, зокрема гармонії, як магістрального напрямку існування культури людства, що впливають на особливості художньо-естетичного виховання сучасної молоді у парадигмі китайської музичної культури. Доведено значення впливу традиційних національних культурних традицій на розвиток музичної освіти у КНР з поступовим впровадженням сучасних світових тенденцій науково-педагогічного простору. Зазначено, що вирішення масштабних завдань неможливе без наукового осмислення концептуальних ідей та багатого досвіду художньо-естетичного виховання, накопиченого на сьогодні в Китайській Народній Республіці. Підкреслено, що у освітньому процесі широко використовуються новітні методи і форми художньо-естетичного виховання, які засновані на давньокитайських традиціях і одночасно враховують сучасні тенденції розвитку музично-педагогічної освіти. Представлено гармонійне поєднання унікальних національних особливостей художньо-естетичного виховання та прогресивних європейських методик.

Ключові слова: художньо-естетичне виховання, сучасна молодь, національні культурні традиції, музично-педагогічна освіта КНР.

Постановка проблеми. Розвиток сучасної музично-педагогічної освіти КНР можна схарактеризувати як синтез концептуальних ідей, мистецьких прийомів і новітньої парадигми освітнього простору. Незважаючи на значний вплив традиційних ідей давньокитайської філософії на художньо-естетичне виховання сучасної молоді КНР, сьогодні розмиваються кордони Сходу та Заходу, поєднуючи світогляди, зокрема, у сучасній культурі та освіті. Культура і мистецтво перестають бути суто національними, оперуючи образною системою «понад часом і простором». Прагнення

виявити спільні шляхи подальшого інтелектуального та духовного зближення культур Заходу та Сходу змушує зацікавлених цим процесом уважно вдивлятися в процеси художньо-естетичного виховання, характерні для сучасної КНР. Велике значення для розуміння загальних змін у художньо-естетичному вихованні сучасної молоді має знайомство з традиціями стародавніх філософів Китаю та сучасні підходи у сфері музично-педагогічної освіти. Однак ці явища не отримали системного наукового осмислення і висвітлюються в педагогічній науці лише фрагментарно, а можливості музичної освіти у вирішенні завдань художньо-естетичного виховання молоді з урахуванням національно-культурної та освітньої специфіки є мало вивченими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У межах дослідження нами розглянуто та визначено напрями, що є близькими до означеної проблеми. Це такі, як от: художньо-естетичне виховання суб'єктів в освітньому процесі КНР, обґрунтування його необхідності й доцільності для розвитку гармонійної особистості, традиційні ідеї давньокитайської філософії естетики і музичного мистецтва та їх вплив на виховання сучасної молоді (Лі Цзіхуа, Ма Вей, Су Сяохуань, Уюткена, Ху Ціін, Сі Даофен) [6]; роль музики у художньо-естетичному вихованні як складової загальної естетичної культури учасників освітнього процесу (Ван Лей, І. Чжан, С. Вітвицька, Г. Лазаренко, Лю Цяньцян, У Іфан) [7]. Обмежена кількість джерел, що розкривають особливості розвитку сучасного художньо-естетичного виховання у музично-педагогічній освіті КНР, зумовлює необхідність використовувати ресурси електронних видань та наукових журналів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз стану сучасної теорії художньо-естетичного виховання в системі загальної музичної освіти КНР дозволив виявити протиріччя між: – потребою в науковому знанні про концептуальні ідеї, що лежать в основі організації процесу художньо-естетичного виховання молоді в системі музичної освіти та враховує специфіку умов конкретної країни, та фрагментарністю наявних висновків про теоретичні засади художньо-естетичного виховання в системі загальної музичної освіти сучасного Китаю; – необхідністю максимально повного використання можливостей загальної музичної освіти в художньо-естетичному вихованні молоді з урахуванням особливостей існуючих у країні систем музичної освіти, та недостатньою кількістю порівняльно-педагогічних досліджень, у яких було б представлено конкретне та концептуальне знання з даної проблематики; – потребою в науково обґрунтованих ефективних способах організації художньо-естетичного виховання у системі загальної музичної освіти та дефіцитом наукових положень, висновків та рекомендацій щодо організації даного процесу в різних соціокультурних та освітніх умовах; – затребуваністю наукових прогнозів у сфері художньо-естетичного виховання в системі загальної музичної освіти КНР та відсутністю наукових досліджень, де у структурованому вигляді були б тенденції та перспективи розвитку цього процесу.

Формулювання мети статті. Проаналізувати особливості впливу традиційних ідей давньокитайської філософії на художньо-естетичне виховання сучасної молоді КНР, що допоможе виявити зміни у суспільних та духовних явищах та процесах сучасної музично-педагогічної освіти та сформулювати тенденції та перспективи розвитку цього процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Двадцяте століття на Заході та Сході було відзначено великими соціальними змінами та глобальними зрушеннями, – революції та війни докорінно перевертають світоглядні засади людства. Ідея гармонії у КНР за всіх часів визначала магістральні шляхи розвитку культури, естетики, виховання, формуючи ціннісні орієнтації багатьох поколінь людей. Гармонія завжди була ідеалом, до якого прагнули люди різних епох. Починаючи з найдавніших часів, областю втілення гармонії була музика. У китайській культурі словом «юе» (музика) позначали всі види мистецтва. Музика мала на увазі наявність множини складових,

які перебували в нерозривній єдності і створювали гармонію, у тому числі художньо-естетичне виховання особистості.

Філософська думка Китаю багата на приклади того, як музика ототожнювалася з проявами гармонії. Будучи обов'язковим елементом навчання, музика в Стародавньому Китаї була невід'ємною складовою від етики та естетики. Як містичне знання, що перейшло від предків, музика була для китайців даром богів. Якщо живопис і каліграфія були втіленням побаченої гармонії, то музика – почутої. Як частина духовного простору, музичне мистецтво добре вписувалося в концепцію конфуціанства, основними категоріями якого були ритуал («лі») та гуманність («жень»). Музика, яку розглядали конфуціанці як справжню («яюе»), являла собою тривалий розвиток традиції, в рамках якої формувалися естетичні вимоги до цього виду мистецтва. Вона відрізнялася емоційною стриманістю та вишуканістю, створювалася в рамках суворих правил. Основу її становила ладова система люй-люй, насичена багатою символікою. Розвиваючись упродовж тривалого часу, люй-люй стала джерелом народження стилів китайської музики [3, с. 15].

Символіка китайської музики була тісно пов'язана із символами поезії, живопису, космогонічних уявлень давніх китайців. Сутність музики, як вважали давні китайці, розгортається у протиставленні ян та інь, взаємодія яких породжує гармонію. Досконалість музики відбивало триєдність таких фундаментальних понять, як Небо, Земля і Людина, що становили стрижень гармонії всього суцього, зокрема художньо-естетичного виховання.

Роль музики в процесі виховання полягала в тому, щоб, на думку Конфуція, дати остаточну освіту та відшліфувати всі знання людини, ушляхетнити її душевні пориви. Вміння розуміти музику входило до шести чеснот, необхідних освіченій людині. Досконаліми Конфуцій вважав людей, «облагороджених ритуалами та музикою». У системі даосизму у музиці теж відводилася почесна роль. Як пишуть вчені, «велика музика китайців невіддільна від дао – матеріалізацією дао з його моральною складовою» [4, с. 61].

У ХХ столітті в освітній системі Китаю відбуваються серйозні зміни, які здійснюються в контексті реформування та модернізації освіти. Ці зміни обумовлені, з одного боку, відкритістю країни міжнародному співробітництву, з іншого – орієнтацією на побудову «соціалізму з китайською специфікою» та «духовної цивілізації соціалізму» на основі традиційної китайської культури, і стосуються як теорії освіти, так і практики її організації. Одним із суттєвих напрямів модернізації освіти в сучасному Китаї є зростання ролі естетичного виховання у культурному та духовному розвитку країни, у вдосконаленні соціальних відносин, в особистісному становленні кожної людини. Естетичне виховання поряд з інтелектуальним розвитком та моральним вихованням учнів було визнано одним із найважливіших напрямів діяльності установ основної та додаткової освіти. Уявлення про значну роль художньо-естетичного виховання у розвитку людини, суспільства, культури дедалі глибше вкорінюються у свідомості представників педагогічного і науково-педагогічного співтовариства [2, с. 147].

У ХХІ столітті китайська музично-педагогічна освіта продовжує розвиватися, спирається на традиції стародавніх філософів та сучасні підходи у сфері освітнього процесу. Навчання музиці, художньо-естетичне виховання є невід'ємною складовою не лише музичного розвитку кожного китайського громадянина, а й його особистісних якостей.

Сучасні педагогічні підходи у художньо-естетичному вихованні засобами музичного мистецтва і, зокрема, за допомогою вокалу, у працях дослідників Цой Сяо Юй, Цюнь Сан Хай, Чжан Чжен Кай, Лі Цин Вей відмінні. Одні сучасні викладачі-дослідники, викладачі-практики вважають, що потрібно спиратися на традиції своєї національної культури та зберігати її своєрідність, інші наголошують на необхідності поєднання традицій у художньо-естетичному вихованні та особливостей європейського досвіду вокальної школи. У Іфан розглядає народне мистецтво як джерело

етнонаціонального досвіду, як символ національної ідентичності, яка будується на особливостях уявлень про навколишній світ і музичне мистецтво. Він наголошує на значущості китайської народно-пісенної творчості в процесі вокального навчання та загального художньо-естетичного виховання [7].

У Китаї розуміння музичного навчання розглядається як синтез видів мистецтв незмінно на протязі всієї історії китайської культури, в якій тісно пов'язані співи, танцювальні рухи та музичний супровід, що підтверджено практикою народного музикування та етикетом придворного та храмового церемоніалу. На думку сучасних педагогів дослідників, а саме У Іфан, акцентуація національної основи педагогіки художньо-естетичного виховання взагалі передбачає використання під час уроків музичного мистецтва фольклору, народної художньої творчості, елементів народного театру. Це пояснюється тим, що вчитель музичного мистецтва специфікою своєї педагогічної діяльності виходить за межі виключно уроків музики у широке соціокультурне середовище [7, с. 125].

На переконання Сі Даофен, однією з важливих особливостей китайської музики є нероздільна єдність поетичного тексту та музики, а також зв'язок музики з текстом та танцем, з фонетикою рідної мови [6]. Особливості китайського традиційного співу акумулювалися в культурному музичному середовищі, одночасно формуючи духовну сферу Китаю, його художньо-етнічну своєрідність, палітру стилістичних жанрів.

Ознайомлення з іншими національними музичними культурами, формує виняткові умови мультикультурності сучасної музично-педагогічної освіти КНР. Результатом цього процесу може стати зміна культурно-освітньої парадигми художньо-естетичного виховання студентів КНР. Під мультикультурністю в цілому розуміємо збереження культурних відмінностей в умовах їх взаємодії зі зміною культурно-освітніх прераференцій за умов транскультурності поза національного мистецтва.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Становлення музичної освіти у Китаї базувалося на світоглядних ідеях мислителів Конфуція, Лін Цзінь-Жу, Су Ші та інших філософів, які «розглядали мистецтво як вагому основу для виховання людини в гармонії з природою та суспільством» [1, с. 145]. Музична освіта в цьому контексті виконує значну місію, пов'язану з одного боку, зі входженням китайської музичної педагогіки у світовий музично-педагогічний простір, з другого – зі збереженням традиційних ідей давньо-китайської філософії художньо-естетичного виховання сучасної молоді.

Таким чином, вбираючи традиції філософських стародавніх шкіл, спираючись на зміни, що відбувалися в музичному та соціальному розвитку, ґрунтуючись на світових музичних школах, сучасна музична освіта КНР формує нову палітру принципів навчання та виховання молоді.

Література

1. Ван Яньпін. Формування вокальної культури школярів підліткового віку. *Теорія та мелодика художньої освіти*. Вип. 16. Київ, 2014. С. 142–146.
2. Вітвицька С. С. Естетичне виховання майбутнього вчителя в контексті ідей В.О. Сухомлинського. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку*: зб. наук. пр. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 142–150.
3. Лю Цяньцян. Формування художньої компетентності майбутніх учителів музики та хореографії в педагогічних університетах України і Китаю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02. Київ, 2010. 25 с.
4. Ху Цінь. Погляди китайських та європейських науковців на структуру і зміст етноестетичної культури особистості. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*: зб. наук. пр. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2015. №52. С 60-63.

5. Дзін Нань. Критерії вокальної музично-педагогічної підготовки студентів КНР. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова*. Серія 14: «Теорія і методика мистецької освіти». Київ, 2009. Вип. 7(12). С. 128–131.

6. Сі Даофен. Значення народно-пісенної творчості у виконавському мистецтві Китаю. *Вісник Луганського державного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. Вип. 10 (269). С. 111–115.

7. У Іфан. (2009). Етнокультурний компонент у професійній підготовці вчителів музики у Китаї. *Теорія та методика художньої освіти*. Київ: НПУ. Вип. 7 (12). С. 122–128.

References

1. Van, Yan'pin. (2014). Formuvannya vokal'noyi kul'tury shkolyariv pidlitkovoho viku [Formation of vocal culture of teenage schoolchildren]. *Teoriya ta melodyka khudozhn'oyi osvity – Theory and melody of art education*. Vyp. 16. S.142–146. Kyiv [in Ukrainian].

2. Vitvyts'ka, S.S. (2012). Estetychne vykhovannya maybutn'oho vchytelya v konteksti idey V.O. Sukhomlyns'koho [Aesthetic education of the future teacher in the context of the ideas of V.O. Sukhomlynskyi]. *Estetychne vykhovannya ditey ta molodi: teoriya, praktyka, perspektyvy rozvytku – Aesthetic education of children and youth: theory, practice, development prospects*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].

3. Lyu, Tsyant'syan. (2010). Formuvannya khudozhn'oyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv muzyky ta khoreohrafiyi v pedahohichnykh universytetakh Ukrayiny i Kytayu [Formation of artistic competence of future teachers of music and choreography in pedagogical universities of Ukraine and China]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

4. Khu, Tsiyin. (2015). Pohlyady kytays'kykh ta yevropeys'kykh naukovtsiv na strukturu i zmist etnoestetychnoyi kul'tury osobystosti [Views of Chinese and European scientists on the structure and content of the ethno-aesthetic culture of the individual]. *Teoretychni pytannya kul'tury, osvity ta vykhovannya – Theoretical issues of culture, education and upbringing*. No 52. P. 60–63. Kyiv: Vyd. tsentr KNLU [in Ukrainian].

5. Dzin, Nan. (2009). Kryteriyi vokal'noyi muzychno-pedahohichnoyi pidhotovky studentiv KNR [Criteria for vocal musical and pedagogical training of students of the People's Republic of China]. *Naukovyy chasopys NPU im. M. Drahomanova – Scientific journal of the NPU named after M. Drahomanova*. Issue 7(12). P. 128–131. Kyiv [in Ukrainian].

6. Si, Daofen. (2013). Znachennya narodno-pisennoyi tvorchosti u vykonavs'komu mystetstvi Kytayu [The importance of folk song creativity in the performing arts of China]. *Visnyk Luhans'koho derzhavnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk State University*. Issue 10 (269). P. 111–115 [in Ukrainian].

7. U, Ifan. (2009). Etnokul'turnyy komponent u profesyniyi pidhotovtsi vchyteliv muzyky u Kytayi [Ethnocultural component in professional training of music teachers in China]. *Teoriya ta metodyka khudozhn'oyi osvity – Theory and method of art education*. Issue 7 (12). P. 122–128. Kyiv: NPU [in Ukrainian].

Syrotkina Z.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Music and Fine Arts
Izmail State Humanitarian University
zhanet08ori@gmail.com
orcid.org/0000-0002-6766-5985

**INFLUENCE OF TRADITIONAL IDEAS OF ANCIENT CHINESE PHILOSOPHY
ON THE ART AND AESTHETIC EDUCATION OF MODERN YOUTH OF THE PRC**

The article presents the theoretical prerequisites of the formation of modern pedagogical science, which allow us to imagine a complete picture of the state and prospects of the development of artistic and aesthetic education in the system of general music education of the People's Republic of China. The author has developed a significant number of studies devoted to the general problems of artistic and aesthetic education in the People's Republic of China. Based on the analysis, the important role of national cultural traditions in solving the tasks of artistic and aesthetic education of youth, which historically occupy a special place in China, is revealed. Attention is focused on the fact that since the time of the great Confucius, music allows to see and understand the beauty of the surrounding world, contributes to the spiritual and moral improvement of a person, has a beneficial effect on social tasks and social relations. It has been proven that the understanding of the role of artistic and aesthetic education of young people is relevant, it can be traced in normative state documents, which are the basis of the organization of the music education system of the People's Republic of China. The historical, cultural, national factors and traditional ideas of ancient Chinese philosophy, in particular harmony, as the main direction of the existence of human culture, which influence the peculiarities of artistic and aesthetic education of modern youth in the paradigm of Chinese musical culture, are characterized. The importance of the influence of traditional national cultural traditions on the development of music education in the People's Republic of China with the gradual introduction of modern world trends in the scientific and pedagogical space is proven. It is noted that the solution of large-scale tasks is impossible without scientific understanding of conceptual ideas and rich experience of artistic and aesthetic education accumulated today in the People's Republic of China. It is emphasized that the latest methods and forms of artistic and aesthetic education are widely used in the educational process, which are based on ancient Chinese traditions and at the same time take into account modern trends in the development of musical and pedagogical education. A harmonious combination of unique national features of artistic and aesthetic education and progressive European methods is presented.

Key words: artistic and aesthetic education, modern youth, national traditions, modern musical and pedagogical education.